
ŠPEDITERSKO POSLOVANJE

Dr Vinko Nikić

**Fakultet za Mediteranske poslovne studije
Tivat**

ZNAČAJ MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE

- ❖ Značaj međunarodne špedicije možemo posmatrati u užem i širem smislu.
- *U užem smislu*, ogleda se u iznalaženju najpovoljnijeg transportnog rješenja, zarad smanjenja transportnih troškova.
- *U širem smislu*, značaj međunarodne špedicije ogleda se u funkcionalnom povezivanju proizvodnje i potrošnje preko sistema međunarodnog robnog prometa, gdje ona obavlja funkciju posrednika između spoljne trgovine i saobraćaja.
- Bez međunarodne špedicije sistem spoljnotrgovinske razmjene i sistem međunarodnog transporta ne bi mogao optimalno funkcionisati

PRAVNA REGULATIVA MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE

- ❖ Špediterska djelatnost, manje više kao i sve ostale djelatnosti, regulisana je zakonskim propisima, trgovačkim uzansama, običajima i sudskom praksom.
- ❖ Špediterska preduzeća u našoj zemlji posluju na osnovu Zakona o spoljnotrgovinskom poslovanju, Zakona o oblikacionim odnosima i Opštim uslovima poslovanja međunarodnih špeditera

PRAVNA REGULATIVA MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE

- ❑ *Po Zakonu o spoljnotrgovinskom poslovanju* - poslovi međunarodne špedicije podrazumijevaju organizaciju otpremanja i dopremanja robe u međunarodnom robnom prometu koje obavlja preduzeće u svoje ime, a po nalogu i za račun komitenta.
- ❑ *Po Zakonu o obligacionim odnosima* - špediter se Ugovorom obavezuje da u svoje ime a za račun nalogodavca izvrši prevoz određenih stvari i uradi ostale uobičajene poslove i radnje, a poslodavac se obavezuje da mu isplati određenu naknadu.

PRAVNA REGULATIVA MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE

- ❖ U međunarodnom pravu razlikujemo *tri pravna sistema* koja tretiraju špediterski posao:
- Francuski pravni sistem – koji špediterski posao tretira najbliže komisionom poslu. Naime, sličnost između komisionog i špediterskog posla je u nastupanju u pravnom prometu, u svoje ima ali za tuđi račun. Ipak, suštinska razlika je da predmet komisionog posla je kupoprodaja robe, dok predmet špediterskog posla je organizacija transporta robe.

PRAVNA REGULATIVA MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE

- Njemački pravni sistem – ili tzv. Srednjeevropski pravni sistem tretira posao špeditera kao samostalan posao trgovinskog prava. Po njemu špediter ne odgovara za rad vozara i ostalih učesnika u transportu, već samo za njihov izbor. SCG.
- Anglosaksonski pravni sistem – ubraja špeditere u agente koji zaključuju ugovore u tuđe ime i za tuđi račun. (englesko i američko trgovačko pravo).

POJAM ŠPEDICIJE

- ❑ Riječ špedicija potiče od latinske riječi "expedire", što u doslovnom prijevodu znači odriješiti, urediti, dok se u praktičnoj primjeni prevodi s otposlati-otpremiti.
- ❑ Pod špedicijom podrazumijevamo specijalizovanu privrednu djelatnost koja se bavi organizacijom otpreme robe i drugim poslovima koji su s tim u vezi
- ❑ Špediter je fizičko ili pravno lice koje se isključivo bavi organizacijom otpreme robe svojih komitenata

POJAM ŠPEDICIJE

- ❑ Preduzeće i drugo pravno lice upisano u sudski registar za poslove međunarodne špedicije može organizovati otpremanje i dopremanje robe u međunarodnom saobraćaju u svoje ime i po nalogu i za račun komitenta i zaključivati ugovore o prevozu, utovaru, istovaru, pretovaru, uskladištenju i osiguranju robe, kao i sve ostale potrebne radnje neophodne da bi se organizovao transport date robe
- ❑ Špediter je organizator transporta robe svim prevoznim sredstvima i na svim prevoznim putevima

DJELOKRUG RADA ŠPEDITERA

- Postoji široki djelokrug rada špeditera za koji su bitne sljedeće karakteristike:
 - Špediter može biti fizičko ili pravno lice
 - Nalogodavac je fizičko ili pravno lice koje špediteru povjerava robu radi organizacije transporta iste
 - Špediter se javlja i kao posrednik između vlasnika robe i prevozioca koji vrši prevoz robe. U navedenom slučaju špediter se bavi isključivo organizacijom otpreme robe, što treba razlikovati od njegove mogućnosti da osim organizacije transporta, može vršiti svojim prevoznim sredstvima vršiti prevoz

DJELOKRUG RADA ŠPEDITERA

- ❑ Sam pojam otpreme, kao špediterove djelatnosti, treba shvatiti u najširem smislu, što znači da on pored otpreme obuhvata i sve ostale prateće radnje neophodne za kompletnu organizaciju transporta robe (otprema, doprema, ukrcaj, iskrcaj, uskladištenje, izvozno i uvozno carinjenje, izdavanje garancija, zastupanje komitenata, itd.....)
- ❑ Pomoć špeditera u organizaciji najefikasnijeg vida transporta u smislu sigurnosti i ekonomičnosti

POJAM MEĐUŠPEDITERA I PODŠPEDITERA

- ❑ Za uspješno obavljanje špediterskog posla špediter je često prisiljen da se koristi uslugama međušpeditera i podšpeditera
- ❑ Međušpediter – je špediter na kojega je glavni špediter, kao nosilac komitentovog naloga, prenio djelimično izvršenje povjerenog posla. Usluge međušpeditera, špediter prvenstveno u međunarodnom djelokrugu svog poslovanja kao i u interkontinentalnoj organizaciji otpreme robe

POJAM MEĐUŠPEDITERA I PODŠPEDITERA

- Za razliku od međušpeditera, Podšpediter - je špediter na kojega je glavni špediter prenio izvršenje špediterskog posla u cjelini. Na taj način u izvršavanju komitentovog naloga podšpediter zamjenjuje glavnog špeditera u potpunosti. Ovo se radi naročito u slučajevima gdje na određenim područjima glavni špediter nema organizovanu sopstvenu špeditersku službu ili u slučajevima prezauzetosti.
- Povjeravanjem poslova podšpediteru, glavni špediter se ne oslobađa odgovornosti već odgovara kako za njegov izbor tako i za njegov rad.

PODJELA ŠPEDICIJE

- Uslijed raznovrsnosti špediterskih poslova imamo podjelu špedicije prema:
 - Teritorijalnom djelokrugu poslovanja na: unutrašnju i međunarodnu špediciju
 - Prema specifišnosti poslovanja: na lučku, kontinentalnu i graničnu špediciju
 - Prema specifičnim svojstvima robe: na špeditere za prevoz generalnog, rasutog i tečnog tereta, koji se dalje mogu specijalizovati za prevoz samo jedne u strukturi navedenih vrsta roba (kafa, pamuk, nafta, specifična lako kvarljiva roba....., itd.)

UNUTRAŠNJA I MEĐUNARODNA ŠPEDICIJA

- ❑ Pod unutrašnjom špedicijom – podrazumijevamo organizaciju transporta robe u granicama jedne države, pri čemu se služi isključivo domaćim prevoznim sredstvima
- ❑ Pod međunarodnom špedicijom – podrazumijevamo organizaciju transporta robe van državnih granica. U međunarodnoj špediciji razlikujemo:
 - Izvoznu špediciju – iz svoje zemlje u inostranstvo
 - Uvoznu špediciju – iz inostranstva u svoju zemlju
 - Tranzitnu špediciju – između stranih zemalja, a preko svoje zemlje

UNUTRAŠNJA I MEĐUNARODNA ŠPEDICIJA

- ❑ Iako je međunarodna špedicija mlađa od unutrašnje njena je važnost za jednu nacionalnu privredu daleko veća
- ❑ O važnosti međunarodne špedicije za jednu zemlju i njen privredni razvoj dovoljno govori podatak po kome se oko 95% cjelokupnog izvoza, uvoza i tranzita u mnogim državama obavlja putem preduzeća za međunarodnu špediciju
- ❑ Veća važnost međunarodne špedicije zahtijeva i mnogo veću stručnost kadrova koji je obavljaju

LUČKA, KONTINENTALNA I GRANIČNA ŠPEDICIJA

- ❑ Lučka špedicija – kao što joj i samo ime govori bavi se organizacijom otpreme robe u morskim lukama, zbog čega se još i naziva pomorskom špedicijom. Značaj pomorske špedicije daleko prevazilazi sve ostale vidove špedicije, čemu je zaslužan prije svega pomorski transport kao najznačajniji vid transporta
- ❑ Na ekonomičnost pomorskog transporta pretežno utiču sljedeći faktori: besplatni prevozni put, veoma veliki smještajni kapaciteti brodova, relativno niska potrošnja goriva, dugi vijek trajanja broda, veliki stepen ekonomskog korišćenja pogonske energije, velika produktivnost rada.....

LUČKA, KONTINENTALNA I GRANIČNA ŠPEDICIJA

- ❑ Kontinentalna špedicija – je špedicija koja se bavi organizovanjem transporta robe kopnenim, riječnim i vazdušnim saobraćajem
- ❑ Poslove kontinentalne špedicije obavljaju kontinentalni špediteri, pa ih zavisno od vrste prevoznog puta dijelimo na željezničke, drumske, riječne i vazdušne
- ❑ Sjedište ovih špediterskih preduzeća obično je locirano na značajnim saobraćajnim čvorištima ili važnim industrijskim centrima

LUČKA, KONTINENTALNA I GRANIČNA ŠPEDICIJA

- ❑ Pod graničnom špedicijom – podrazumijevamo carinsko otpremanje izvozne, uvozne i tranzitne robe kao i druge poslove koji se javljaju prilikom prelaska robe preko carinske linije
- ❑ Najznačajniji poslovi koje obavljaju granični špediteri su manipulacije oko prekrcaja, privremenog uskladištenja, ukrcaja, kontrole robe, organizovanja različitih pregleda robe (sanitarnih, veterinarskih itd)

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE I NJIHOV ZNAČAJ

- ❑ *U osnovne poslove međunarodne špedicije ubrajamo:*
 - Stručni savjeti i učestvovanje u pregovorima radi zaključivanja ugovora o međunarodnoj kupoprodaji
 - Intradacija
 - Doziv robe
 - Zaključivanje ugovora o prevozu robe na klasičan način – upotreba prevoznog sreds. jedne saobr. grane
 - Zaključivanje ugovora o multimodalnom transportu
 - Prihvat robe radi otpreme
 - Otprema, doprema i prevoz robe u užem smislu

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE I NJIHOV ZNAČAJ

- Zaključivanje ugovora o ukrcaju, iskrcaju i prekrcaju robe
- Zaključivanje ugovora o transportnom osiguranju
- Zaključivanje ugovora o uskladištenju robe
- Ispostavljanje i pribavljanje prevoznih i drugih isprava
- Obavljanje poslova u vezi s carinjenjem robe
- Kontrola ispravnosti dokumenata i obračun vozarine, carine i drugih dažbina i troškova
- Informisanje nalogodavca

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - stručni savjeti

- ❑ Korišćenje špediterskih usluga od strane komitenta je neophodno u svim predradnjama špediterskog posla prije zaključivanja ugovora o međunarodnoj kupoprodaji
- ❑ Komitent obavezno mora zatražiti pomoć špeditera kod izrade uvoznih i izvoznih predkalkulacija od čijih rezultata najčešće zavisi da li će doći do realizacije uvoza ili izvoza robe

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - *Instradacija*

- *Instradacija* – vuče korjen od latinske riječi in (u, na) i strada (put), što se u transportu može prevesti kao određivanje transportnog puta i transportnih sredstava za otpremu jedne pošiljke.

U međunarodnoj špediciji smatra se najtežim i najodgovornijim poslom svakog špeditera kojeg on mora uraditi za svog komitenta.

- U okviru pojma i značaja instradacije podrazumijevamo određivanje prevoznog puta, određivanje prevoznog sredstva, vremena i načina kojim će se roba otpremiti od ishodišta do odredišta

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - Instradacija

- Faktori koji utiču na instradaciju su prije svega:
 - Troškovi
 - brzina i kvalitet otpreme
 - kao i oni faktori koji iz ovih mogu proizaći (priroda robe, geografski položaj otpremnog-odredišnog mjesta, politička situacija....., itd.)

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - doziv robe

- ❑ Kod izvoza robe morskim putem međunarodni špediter je u okviru poslova organizacije transporta vrši tzv. doziv robe - što podrazumijeva davanje uputa pošiljaocu o tome kada će i kako uputiti robu u luku
- ❑ Davanje ovih uputstava ima za cilj da se optimalno sinhronizuje vrijeme dolaska robe u luku s planiranim vremenom njenog ukrcaja u određeni brod
- ❑ Za pravilno dozivanje robe neophodno je poznavati: dan dospjeća broda, mjesto ukrcaja, količinu robe i propusnu moć pruge, kojom će roba prispjeti u luku

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - zaključivanje ugovora o prevozu sa kontinentalnim prevoznicima

- ❑ Za potrebe organizacije transporta robe, špediteri zaključuju ugovore s trećim licima za prevoz robe kontinentalnim prevoznim sredstvima
- ❑ Ove ugovore špediter zaključuje u svoje ime a za tuđi (komitentov) račun
- ❑ Zaključivanje ugovora o prevozu sa kontinentalnim prevoznicima špediter vrši neposredno ili koristeći neko drugo špeditersko preduzeće

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - zaključivanje ugovora u međunarodnom multimodalnom trans.

- ❑ Značaj međunarodnog multimodalnog transporta leži u činjenici da se njegovim afirmisanjem i razvojem mogu ostvariti sve prednosti savremenih oblika manipulacije transporta robe kao što su: paletizacija, kontejnerizacija, Ro-Ro....,itd.
- ❑ Međunarodni multimodalni prevoz predstavlja prevoz robe pomoću najmanje dvije različite transportne grane
- ❑ Međunarodni multimodalni prevoz predstavlja prevoz robe iz jedne zemlje u drugu sa najmanje dva različita prevozna sredstva na osnovu jedinstvenog ugovora o prevozu, tj, jednog prevoznog dokumenta

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - zaključivanje ugovora u međunarodnom multimodalnom trans.

- ❑ Preduzetnik multimodalnog prevoza je svako lice koje u svoje ime zaključi ugovor o multimodalnom prevozu, a djeluje kao nalogodavac, a ne kao agent.
- ❑ Zbog velikog broja učesnika u prevozu iz praktičnih razloga se nastoji odgovornost usmjeriti ka jednom licu – preduzetniku multimodalnog prevoza
- ❑ Prema Konvenciji Ujedinjenih nacija o međunarodnom multimodalnom prevozu robe, preduzetnik preuzima odgovornost za cjelokupno izvršenje prevoznog procesa “od vrata do vrata”

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - zaključivanje ugovora u međunarodnom multimodalnom trans.

- ❑ Špediter se u međunarodnom multimodalnom transportu može pojaviti kao predstavnik nalogodavca – *izvoznika/prodavca* i tada nastupa kao krcatelj ili pošiljaljac koji robu predaje preduzetniku multimodalnog prevoza, i uglavnom obavlja poslove vezane za otpremu robe
- ❑ Špediter se u međunarodnom multimodalnom transportu može pojaviti kao predstavnik nalogodavca – *uvoznika/kupca*, u kom slučaju nastupa kao lice koje robu preuzima od preduzetnika multimodalnog transporta, tj. kao primalac robe

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - prihvatanje robe radi otpreme

- ❑ Prihvatanje robe od strane špeditera predstavlja uslov za organizaciju njene otpreme
- ❑ Roba primljena radi otpreme mora biti spremna za prevoz, što znači da je obaveza nalogodavca da pripremi robu za prevoz – transport
- ❑ Prema špediterskom stanovištu roba je spremna za prevoz kada je:
 - Propisno pakovana
 - Stavljena na raspolaganje špediteru i
 - Pravovremeno stavljena špediteru na raspolaganje

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - otprema, doprema i tranzit robe u užem smislu

- ❑ Razlikuju se dvije vrste otpreme:
 - Otprema kontinentalnim vozilima
 - Otprema morskim putem
- ❑ Zadatak špeditera kod otpreme kontinentalnim vozilima je:
 - Da naruči vozila, vodi računa o tome da ona budu pogodna za prevoz konkretne robe
 - Da vodi brigu o tome da vozila budu na vrijeme postavljena i spremna za utovar
 - Da vodi brigu o pravovremenom utovaru robe u vozilu
 - Da ispuni i ponese vozaču tovarni list na potvrdu

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - otprema, doprema i tranzit robe u užem smislu

- ❑ Kada se radi o dopremi robe iz inostranstva, tada su aktivnosti špeditera analogne postupanju u vezi s otpremom robe
- ❑ Radnje špeditera kod dopreme su:
 - Prima izvještaje o dospijeću robe
 - Preuzima robu od vozara
 - Utvrđuje stanje robe

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - otprema, doprema i tranzit robe u užem smislu

- Kada je riječ o tranzitu robe u užem smislu - zadatak je špeditera da organizuje dopremu prevozne robe iz jedne zemlje, koju nakon preuzimanja, otprema u drugu zemlju
- Kod tranzita jedne pošiljke, proizilazi da špediter obavlja poslove i otpreme i dopreme

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - zaključivanje ugovora o ukrcaju, iskrcaju i prekrcaju robe

- ❑ Međunarodni špediteri vršeći organizaciju otpreme, dopreme i tranzita robe obavljaju poslove utovara, istovara i pretovara robe, a to najčešće rade putem zaključivanja ugovora sa specijalizovanim organizacijama
- ❑ Ove ugovore špediteri najčešće zaključuju u svoje ime a za tuđ račun, mada ih ponekad zaključuju u svoje ime i svoj račun, naročito kada se pojavljuju u ulozi preduzetnika multimodalnog transporta
- ❑ *Veoma važno je posvetiti pažnju:*
 - značaju izraza ukrcaj, iskrcaj, prekrcaj
 - Pravovremenosti ukrcajno-iskrcajnih-prekrcajnih radnji
 - Racionalnosti ukrcajno-iskrcajnih-prekrcajnih radnji

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - zaključivanje ugovora o transportnom osiguranju

- ❑ Transportno osiguranje - kao dio djelatnosti osiguranja ima zadatak da obezbijedi ekonomsku zaštitu od rizika koji nastaju u vezi sa saobraćajem
- ❑ Uloga špeditera kod transportnog osiguranja je naročito značajna kod sklapanja ugovora o osiguranju robe u međunarodnom transportu
- ❑ Prema zakonu o obligacionim odnosima Ugovor o osiguranju je zaključen kad ugovorači potpišu polis osiguranja ili listu pokrića
- ❑ Polisa osiguranja mora sadržati sve bitne elemente ugovora o osiguranju

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - zaključivanje ugovora o uskladištenju i uskladištenje robe

- ❑ U okviru svoje djelatnosti međunarodni špediteri vrlo često vrše i poslove zaključivanja ugovora o uskladištenju i samom uskladištenju robe
- ❑ Na osnovu ugovora o špediciji špediter je ovlašćen da izvrši uskladištenje nalogodavčeve robe i na taj način zaštiti njegove interese
- ❑ Špediter vrši uskladištenje robe naročito u **dva slučaja:**
 - *Ako se prilikom dolaska robe u luku ne može sinhronizovati s dolaskom broda, u tom slučaju dolazi do uskladištenja robe*
 - *Ako je robu prije daljnje otpreme potrebno sortirati, pakovati, prepakovati ili nad njom preduzeti neke druge radnje*

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - ispostavljanje prevoznih i drugih dokumenata

- ❑ Među osnovnim špediterskim poslovima, posebno mjesto zauzima ispostavljanje ili pribavljanje špediterskih i drugih dokumenata
- ❑ Smatra se da je špediter svoju obavezu prema nalogodavcu izvršio kada mu je pribavio uredna i čista prevozna dokumenta
- ❑ Čista prevozna dokumenta su takva dokumenta iz kojih se vidi da je roba otpremljena na odredište u istoj količini i stanju u kojem je primljena iz čega ne proizilaze nikakva ograničenja u pogledu kvaliteta, količine i njene ambalaže

POSLOVI MEĐUNARODNE ŠPEDICIJE - ispostavljanje prevoznih i drugih dokumenata

- Prevoznim dokumentima smatramo dokumenta koja se izdaju prilikom zaključivanja ugovora o prevozu, i zavisno od vrste prevoza razlikujemo prevozna dokumenta u pomorskom, željezničkom, drumskom, riječnom i vazdušnom saobraćaju

TOVARNI LIST U ŽELJEZNIČKOM TRANSPORTU

- ❑ Tovarni list u željezničkom saobraćaju je dokument kod prevoza robe. To je formalna isprava koja se izdaje na propisanom obrascu željeznice, i njime pošiljalac i željeznica kao prevozilac zaključuju ugovor o prevozu.
- ❑ Tovarni list je dokument koji prati robu i predstavlja dokaz da je zaključen ugovor o prevozu robe željeznicom
- ❑ Tovarni list popunjava pošiljalac i prema željezničkim propisima odgovoran je za tačnost unjetih podataka i izjava u tovarnom listu

TOVARNI LIST U ŽELJEZNIČKOM TRANSPORTU

- ❑ Veoma je važno u tovarnom listu unjeti tačno imenovanje robe, prije svega zbog pravilne klasifikacije robe
- ❑ Da ne bi došlo do pogrešnog imenovanja robe u tovarnom listu nalogodavac je obavezan da špediteru dostavi trgovački naziv i imenovanje prema klasifikaciji robe
- ❑ Ukoliko nalogodavac dostavi samo trgovački naziv robe, obaveza špeditera kao specijaliste je da klasifikuje robu. U slučaju pogrešne klasifikacije, snosiće posljedice zbog pogrešnog imenovanja

TOVARNI LIST U ŽELJEZNIČKOM TRANSPORTU

- ❑ Postoje dvije vrste željezničkog tovarnog lista:
 - Tovarni list u unutrašnjem (domaćem) transportu
 - Tovarni list u međunarodnom transportu
- ❑ Tovarni list u unutrašnjem transportu – se sastoji od 5 primjeraka (listova)
 - Originala – list broj 1, koji prati pošiljku i predaje primaocu koji postaje imaoцем prava iz tovarnog list.
 - List broj 2 – koji predstavlja računski dokument koji sadrži sve troškove prevoza i prati pošiljku do uputne stanice i dnevni računom prispjeća stvari, dostavlja se kontroli prihoda

TOVARNI LIST U ŽELJEZNIČKOM TRANSPORTU

- Izvoještaj o prispijeću – list 3, prati pošiljku do uputne stanicea služi za izvještavanje primaoca o prispijeću pošiljke u stanicu. Ovaj primjerak se poslije izdavanja potvrde primaocu čuva u arhivi stanice
- Duplikat tovarnog lista – list 4, za pošiljaoca ima trojako značenje i to: a) to je dokument o zaključenom ugovoru o prevozu, b) to je isprava koja mu daje legitimaciju prava sve dok to svojstvo ne stekne primalac, c) to je dokument koji daje pošiljaocu pravo da izmijeni ugovor o prevozu
- Kopija tovarnog lista – list broj 5, čuva se u arhivi uputne stanice

TOVARNI LIST U ŽELJEZNIČKOM TRANSPORTU

- Međunarodni tovarni list - predstavlja osnovni dokument u međunarodnom transportu robe željeznicom i sastojise od 6 listova i to:
 - List broj 1 - original tovarnog lista, koji prati robu i predaje se primaocu prilikom izdavanja stvari u uputnoj stanici
 - List broj 2 - tovarna karta, koji čuva željeznica kojoj pripada uputna stanica
 - List broj 3 - izvještaj o prispijeću, koji se čuva u uputnoj stanici nakon predaje robe i originala tovarnog lista primaocu

TOVARNI LIST U ŽELJEZNIČKOM TRANSPORTU

- List broj 4 - duplikat tovarnog lista, koji se izdaje pošiljaocu nakon zaključenja ugovora o prevozu
- List broj 5 - kopija, koja prati pošiljku do granične stanice, gdje se djelovi tovarnog lista 1,2,3, predaju stranoj željezničkoj upravi zajedno s pošiljkom, a list broj 5 (kopiju), zadržava granična stanica i dostavlja odjeljenju kontrole prihoda za međunarodni saobraćaj
- List broj 6 - prepis kopije tovarnog lista, koji ostaje kao dokument u otpravnoj stanici

TOVARNI LIST U ŽELJEZNIČKOM TRANSPORTU

- Međunarodni tovarni list – sadrži sljedeće podatke:
 - Mjesto i datum njegovog sastavljanja
 - Naziv uputne stanice
 - Ime i prezime, odnosno naziv primaoca i njegovu adresu
 - Naznačene vrste i mase stvari
 - Ime i prezime odnosno nazivpošiljaoca, njegovu adresu i potpis koji može biti zamijenjen svojerušnim potpisom i pečatom
 - Žig otpravne stanice
 - Prevozne i druge troškove
 - Soisak isprava koje se prilažu uz tovarni list

TOVARNI LIST U DRUMSKOM TRANSPORTU

- ❑ U drumskom saobraćaju tovarni list služi kao transportni dokument. Ustvari, to je pisani dokument koji dokazuje da je zaključen ugovor o prevozu.

- ❑ Postoje dvije vrste drumskog tovarnog lista:
 - Tovarni list u unutrašnjem drumskom saobraćaju
 - Tovarni list za međunarodni drumski saobraćaj

TOVARNI LIST U DRUMSKOM TRANSPORTU

❑ Tovarni list u unutrašnjem drumskom saobraćaju

Je prevozna isprava koja se izdaje u tri originalna primjerka, od kojih se:

- prvi predaje pošiljaocu,
 - drugi prati robu i predaje se primaocu i
 - treći primjerak koji je u vlasništvu prevozioca
- ❑ Tovarni list se izdaje na zahtjev pošiljaoca ili prevoznika
- ❑ Obaveza pošiljoca je da popuni tovarni list sa neophodnim, tačnim i istinitim podacima

TOVARNI LIST U DRUMSKOM TRANSPORTU

- Unutrašnji drumski tovarni list sadrži sljedeće elemente:
 - Datum i mjesto izdavanja tovarnog lista
 - Ime ili naziv i adresu pošiljaoca
 - Ime ili naziv prevozioca
 - Registarski broj vozila
 - Datum i mjesto utovara stvari
 - Ime ili naziv primaoca i mjesto istovara
 - Uobičajeni opis stvari i način pakovanja – propisani
 - Broj koleta, njihove oznake i brojčane oznake
 - Bruto masu stvari
 - Troškove u vezi s prevozom stvari
 - Uputstva potrebna za carinske i druge radnje
 - Spisak dokumenata koji se prilažu uz tovarni list

TOVARNI LIST U DRUMSKOM TRANSPORTU

- ❑ Tovarni list u međunarodnom drumskom saobraćaju predstavlja prevozni dokument i ujedno dokaz o zaključenom ugovoru o prevozu, uslovima ugovora i prijemu robe od strane vozaara.
- ❑ Međunarodni drumski tovarni list CMR kao jedinstveni tovarni list ispostavlja se u tri originalna primjerka koje potpisuju pošiljalac i vozar.
- ❑ Prvi primjerak se predaje pošiljaocu, drugi prati robu a treći ostaje vozaru
- ❑ Tovarni list popunjavaju pošiljaoc i vozar nakon završenog ukrcaja robe

TOVARNI LIST U DRUMSKOM TRANSPORTU

□ Međunarodni tovarni list CMR sadrži:

- Datum i mjesto ispostavljanja
- Ime i datum pošiljaoca
- Ime i adresa vozara
- Mjesto i datum preuzimanja robe i mjesto određeno za isporuku
- Mjesto i adresu primaoca
- Uobičajeni opis vrste robe i način pakovanja
- Bruto težina robe ili drukčije izražena količina
- Troškove u vezi s prevozom
- Potrebne instrukcije za carinske i druge formalnosti
- Isprava da prevoz podliježe odredbama Konvencije CMR, bez obzira na bilo koje suprotne propise

TOVARNI LIST U DRUMSKOM TRANSPORTU - TIR karnet

- ❑ **TIR KARNET** - *transport international par la rout* - ili *Transport International by Road* - predstavlja karnet kojim se primjenjuju posebni propisi carinske konvencije o međunarodnom prevozu
- ❑ Nacionalna udruženja preuzimaju garancije za radnje na osnovu karneta TIR koja su izdala na svojoj teritoriji, kao i za karnete TIR koja su izdala inostrana udruženja, članovi međunarodnih udruženja drumskih prevoznika
- ❑ TIR karnet posjeduje onoliko vaučera i kontrolnih listića (kupona) kroz koliko zemalja roba treba da prođe, pri čemu se komplet od 2 vaučera i 2 kontrolna listića upotrbljavaju za svaku zemlju u kojoj se obavlja TIR operacija

TOVARNI LIST U DRUMSKOM TRANSPORTU - TIR karnet

- ❑ Prevoz robe TIR karnetom je pod carinskim nadzorom od polazne do odredišne tačke
- ❑ U polaznoj carinarnici carinska služba kontroliše teret i nakon toga plombira vozilo, što unosi u TIR karnet i zadržava 1 listić i ovjerava vaučer. TIR se zatim vraća prevozniku koji počinje prevoz, da bi na izlaznoj granici carinski organi provjerili plombe, otkidaju drugi listić TIR karneta i ovjeravaju vaučer.
- ❑ Ovjereni vaučeri su dokaz da je TIR operacija u toj zemlji uredno izvršena, pa vozilo može napustiti teritoriju

VAZDUHOPLOVNI TOVARNI LIST

- ❑ Vazduhoplovni tovarni list predstavlja dokument o prevozu robe a ujedno i vrstu ugovora između pošiljaoca i prevoznika
- ❑ Izdaje se u tri originalna primjerka i više kopija
 - Original 1 - sa oznakom za prevozioca, koji on zadržava
 - Original 2 - sa oznakom za primaoca, koji on zadržava
 - Original 3 - potpisan od strane prevozioca koji zadržava pošiljalac robe

VAZDUHOPLOVNI TOVARNI LIST

- ❑ *Razlikujemo dvije vrste: tovarni list u unutrašnjem i tovarni list u međunarodnom saobraćaju*
- ❑ *Tovarni list u unutrašnjem vazdušnom saobraćaju – ima pored tri navedena originala i tri kopije i to:*
 - *Kopiju 4 – koja prati pošiljku do odredišnog aerodroma, na kojoj primalac potpisuje prijem pošiljke. Ovu kopiju zadržava prevoznik kao potvrdu o isporuci pošiljke i dokaz o izvršenju prevoznog ugovora*
 - *Kopiju 5 – zadržava prvi prevozioc na aerodromu u mjesu polaska i služi kao dokument otpreme*
 - *Kopiju 6 – koju zadržava zastupnik ili ovlašćeno lice prevoznika*
- ❑ *Sadrži sljedeće elemente: mjesto i datum izdavanja, mjesto polaska i mjesto opredjeljenja, ime i adresu pošiljaoca, vrstu i količinu stvari i spisak isprava koje se uz tovarni list polažu*

VAZDUHOPLOVNI TOVARNI LIST

- Vazduhoplovni tovarni list u međunarodnom saob. – je regulisan od strane IATA (*International Air Transport Association*), popunjava se u tri originalna primjerka i nije prenosiv i mogu se izdati kopije koje imaju zadatak da vrše obavještenja.
- Kopija 4 – prati pošiljku do odredišnog mjesta i primalac je potpisuje, čime ona služi kao dokaz prevoziocu da je roba predata
- Kopija 5 – prati robu do odredišnog aerodroma i zadržava je carina prilikom carinske kontrole
- Kopija 6 – prati pošiljku i zadržava je treći prevoznik
- Kopija 7 – prati robu i zadržava je drugi prevoznik
- Kopija 8 – koju zadržava prvi prevoznik prilikom otpreme robe
- Kopija 9 – koju zadržava zastupnik izdavaoc tovarnog lista i čuva je dvije godine
- Kopije 10, 11 i 12, su rezervne kopije ukoliko u prevozu učestvuje više od tri prevoznika

TOVARNI LIST U RIJEČNOM TRANSPORTU

- ❑ Riječni tovarni list – služi kao potvrda da je roba ukrcana u brod riječnog brodarstva, uz uslove koji su u njemu navedeni.
- ❑ Tovarni list u riječnom prevozu predstavlja ispravu koja glasi na ime i ne može glasati po naredbi ili na donosioca
- ❑ Razlikujemo dvije vrste riječnog tovarnog lista:
 - Tovarni list u untrašnjem riječnom transportu
 - Tovarni list u međunardonom riječnom transportu

TOVARNI LIST U RIJEČNOM TRANSPORTU

- ❑ Tovarni list u untrašnjem riječnom transportu - sastoji se od šest djelova i to:
 - *Originalnog tovarnog lista* - koji prati robu do mjesta iskrcaja i predaje se primaocu
 - *Kopija 1* - koja prati pošiljku do prijemna agencije koja je ovjerava i šalje komercijalnoj službi broдача
 - *Kopija 2* - koja prati pošiljku do prijemne agencije koja je zadržava u svojoj evidenciji
 - *Kopija 3* - koja se dostavlja pošiljaocu uz račun
 - *Kopija 4* - koju zadržava komercijalna služba broдача u svojoj evidenciji
 - *Priznanica* - koja se izdaje pošiljaocu kao potvrda o predaji robe na prevoz.

TOVARNI LIST U RIJEČNOM TRANSPORTU

- Tovarni list u međunarodnom riječnom transportu - sastoji se od sljedećih djelova :
 - *Originala tovarnog lista* – koji prati pošiljku do brodske uputne stanice i predaje se pošiljkom primaocu
 - *Duplikata* – koji se izdaje pošiljaocu prilikom prijema pošiljke i služi kao isprava o zaključivanju ugovora o prevozu
 - *Kopije 1* – koju zadržava vozar i koja mu služi kao isprava u finansijskom i deviznom poslovanju
 - *Kopije 2* – koja prati robudo prijemne agencije, koja je zadržava za svoje potrebe
 - *Kopije 3* – koju dostavlja vozar uz obračun vozarine i dr. trošk.
 - *Kopije 4* – koja prati pošiljku do brodske uputne stanice sa svrhom obavještenja primaoca o prispijeću robe. Ovu kopiju zadržava prijemna agencija nakon aviziranja.

ZNAČAJ POMORSKE ŠPEDICIJE U INSTRADACIJI ROBE

- ❑ Značaj pomorske špedicije u instradaciji robe može se smatrati najvažnijim poslom međunarodnog špeditera
- ❑ Pomorski transport – najjeftiniji vid transporta, pa su i ekonomski efekti u instradaciji morskim putem i najveći
- ❑ Faktori koji utiču u instradaciji robe morskim putem su:
 - Troškovi otpreme robe u instradaciji morskim putem
 - Brzina otpreme robe u instradaciji morskim putem
 - Kvalitet otpreme robe u instradaciji morskim putem
 - Geografski položaj otpremnog i odredišnog mjesta
 - Politička situacija u instradaciji robe morskim putem
 - Devizni izdaci u instradaciji robe morskim putem

OTPREMA ROBE MORSKIM PUTEM

- ❑ Osnovni zadaci špeditera u otpremi robe morskim putem su:
 - Da bude u stalnoj vezi sa brodarom i njegovim agentom radi pravovremenog postavljanja broda pod ukrcaj
 - Da pravovremeno izda nalog ukrcaja
 - Da izvrši u svojstvu krcatelja pregled broda i utvrdi da li su skladišta čista i uređena za prihvatanje tereta u smislu ugovora o prijevozu
 - Da organizuje pravovremenu dostavu robe na brod
 - Da preda robu brodu
 - Da kontroliše podatke u vezi s ukrcajem robe
 - Da primi teretnicu od brodskog agenta

DOPREMA ROBE MORSKIM PUTEEM

- ❑ Dopremu robe špediter vrši analogno otpremi
- ❑ Međunarodni špediterer prilikom dopreme robe morskim putem obavlja sljedeće aktivnosti:
 - Prima izvještaj o prispijeću broda i o pripravnosti za predaju tereta – *pismo spremnosti* –
 - Prihvata (preuzmima teret) – mora predočiti brodskom agentu teretnicu. U zamjenu za teretnicu špediter dobija od agenta *delivery order* (nalog za predaju tereta). Ukoliko špediter nema teretnicu može ispostaviti brodskom agentu garantno pismo za sve troškove i posljedice koje nastanu iz predaje robe koje ovaj može, ali ne mora prihvatiti
 - utvrdi stanje robe i da kontroliše podatke u vezi s iskrcajem robe

DOPREMA ROBE MORSKIM PUTEM

- *Utvrdjuje stanje robe* - i kontroliše podatke u vezi s iskrcajem robe
- ❑ S obzirom da se roba u običajeno preuzima sa broda pod čekrkom, to se i eventualni pismeni prigovori zbog oštećenja ili manjka tereta stavljaju još dok se roba nalazi uz bok broda, tj. odmah nakon njenog preuzimanja
- ❑ Ako oštećenja i manjak nijesu vidljivi prilikom preuzimanja tereta, primalac može uložiti prigovor na ista u roku od tri dana

PRAVOVREMENOST UKRCAJA, ISKRCAJA I PREKRCAJA ROBE MORSKIM PUTEM

- U odnosu na pravovremenost ukrcaja, iskrcaja i prekrcaja u pomorskom prevozu razlikujemo:
 - *Stojnice*
 - *Prekostoynice*
 - *Zadržavanje i*
 - *Naknadu za uštedeno vrijeme*

PRAVOVREMENOST UKRCAJA, ISKRCAJA I PREKRCAJA ROBE MORSKIM PUTEM

- ❑ *Stojnice* – predstavljaju vrijeme koje krcatelju odnosno primaocu tereta stoji na raspolaganju bez obaveze da za njega brodaru daju bilo kakvu naknadu
- ❑ *Značaj stojnica za brodara* ogleda se u činjenici da ukoliko ukrca u okviru stojnica ranije će krenuti na putovanje
- ❑ *Značaj stojnica za krcatelja* (primaoca tereta), sastoji se u izbjegavanju visokih troškova koji proizilaze po osnovu uskladištenja robe u luci

PRAVOVREMENOST UKRCAJA, ISKRCAJA I PREKRCAJA ROBE MORSKIM PUTEM

- ❑ Period trajanja stojnica stranke slobodno ugovaraju, a ukoliko ništa nije ugovoreno primjenjuju se lučke uzanse, odnosno mjesni običaji
- ❑ Ukoliko običajima i uzansama o stojnicama ne postoje posebne odredbe, onda se trajanje stojnica određuje od strane nadležnog sudskog organa
- ❑ *Postoji tri načina računanja stojnica:*
 - Određivanjem broja dana ili sati potrebnih za ukrcavanje ili iskrcavanje
 - Određivanje količine tereta koja se mora ukrcati ili iskrcati u određenom vremenskom periodu
 - Obaveza krcatelja kod ukrcavanja, primaoca kod iskrcavanja određuje brodarevim mogućnostima preuzimanja tereta

PRAVOVREMENOST UKRCAJA, ISKRCAJA I PREKRCAJA ROBE MORSKIM PUTE

- ❑ Računanje stojnica može se vršiti po danima ili časovima a u zavisnosti od načina ugovaranja
- ❑ Ukoliko ništa nije ugovoreno stojnice se računaju po danima, a dani se (ako ništa nije ugovoreno) računaju po propisanom ili uobičajenom radnom vremenu u luci
- ❑ Računanje stojnica može biti po tekućim ili po radnim danima, a u zavisnosti od ugovora ili mjesnog običaja
- ❑ Računanje po tekućim danima podrazumijeva kalendarsko računanje bez prekida bez obzira na nedjelje, praznike i ostale neradne dane

PRAVOVREMENOST UKRCAJA, ISKRCAJA I PREKRCAJA ROBE MORSKIM PUTEM

- ❑ Prekostojnice – predstavljaju produženo, naknadno vrijeme za ukrcavanje ili iskrcavanje robe, koje brodar ostavlja krcatelju i primaocu ukoliko nijesu iskoristili stojnice za završetak navedenih radnji
- ❑ Prekostojnice se utvrđuju ugovorom, zakonom i običajima, a osnovna karakteristika naknadnog roka za razliku od redovnog (stojnica), jeste obaveza krcatelja i primaoca da za prekostojnice brodaru plate nadoknadu

PRAVOVREMENOST UKRCAJA, ISKRCAJA I PREKRCAJA ROBE MORSKIM PUTEM

- ❑ Zadržavanje - karakteristično je za linijsko brodarstvo, tj. kod vozarskog ugovora gdje nema stojnica i prekostojnica.
- ❑ U linijskom brodarstvu plovi se po određenom redu vožnje, koji ne dozvoljava nikakvo ugovorno, zakonsko ili uobičajeno naknadno zadržavanje u luci vezano za obaveze krcatelja ili primaoca
- ❑ Zadržavanje broda uvijek ima za posljedicu naknadu štete koju krcatelj duguje brodaru, a koja se određuje na osnovu visine štete koju je brodar pretrpio zadržavanjem broda

PRAVOVREMENOST UKRCAJA, ISKRCAJA I PREKRCAJA ROBE MORSKIM PUTEM

- ❑ *Naknada za ušteđeno vrijeme* - predstavlja plaćanje nagrade za vrijeme koje je ušteđeno na stojnicama.
- ❑ Za ostvarenu uštedu naručiocu obično pripada ugovorena nagrada
- ❑ Nagrada za ušteđeno vrijeme koja se plaća krcatelju ili primaocu je obično u visini polovine stava za prekostojnice
- ❑ Na osnovu izloženog o pravovremenosti ukrcaja, iskrcaja i prekrcaja, međunarodni špediter njihovim efikasnim obavljanjem omogućava smanjenje troškova prevoza robe, s druge strane povećava obrt brodova

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE

- ❑ Transportna klauzula - je trgovački termin koji definiše vrijeme, mjesto i način prelaska svojine, troškova i rizika na robi sa prodavca na kupca
- ❑ Transportnom klauzulom takođe se reguliše i niz drugih pitanja poput:
 - Pribavljanja uvoznih i izvoznih dozvola
 - Ambalažiranja, pakovanje i obelježavanje robe
 - Kontrola robe prije otpreme
 - Zaključenje ugovora o prevozu robe
 - Obezbjedivanje dokaza o isporuci robe
 - Carinjenje robe
 - Osiguranje robe u transportu
 - Pružanje pomoći partneru itd.....

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE

- ❑ Poznavanje sadržaja i značenja klauzula - eliminisanje svake mogućnosti različitog tumačenja i izbjegavanje nesporazuma i sudskih sporova
- ❑ Transportne klauzule su sistematizovane, prihvaćene i objavljene kao trgovinske uzanse, na raspolaganju poslovnoj javnosti kao zbirka pravila za tumačenje trgovinskih termina
- ❑ INCOTERMS - prva zbirka pravila izdata u Parizu još 1936 od strane Međunarodne trgovinske komore
- ❑ RAFTD (Revised American Foreign Trade Definitions) - druga zbirka sličnih pravila izdata u revidiranoj verziji 1941 od strane Trgovinske komore SAD-a.

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- ❑ Radi lakšeg razumijevanja i snalaženja u korišćenju transportnih klauzula, one su grupisane u četiri različite kategorije, pod oznakom prvog slova termina (E, F, C, D)
- ❑ Grupa E - *EXW (Ex works)* - znači da je prodavac izvršio isporuku kada je kupcu dostavio robu u svojim prostorijama ili nekom drugom mjestu, neocarinjenu i neutovarenu na bilo kakvo transportno sredstvo. Ovu klauzulu ne treba koristiti kada kupac nije u mogućnosti obaviti izvozne formalnosti

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

□ EXW (*Ex works*)

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i trgovačku fakturu2. Stavi robu na raspolaganje kupcu u naznačenom mjestu isporuke, neutovarenu na vozilo3. Obavijesti kupca kada i gdje će mu roba biti stavljena na raspolaganje4. Plati sve troškove kontrole robe (mjerjenje, vaganje, brojanje....., itd.)	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Obezbijedi izvoznju i uvoznju dozvolu i obavi sve carinske formalnosti3. Preuzme robu čim mu je stavljena na raspolaganje4. Snosi sve rizike od gubitka ili oštećenja robe od momenta kada mu je stavljena na raspolaganje5. Plati sve troškove vezane za robu od trenutka njene isporuke i prodavcu pruži dokaz o preuzimanju robe

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- **Grupa F – FCA (Free carrier) franko prevoznik**, znači da prodavac isporučuje ocarinjenу robu, prevozniku imenovanom od kupca, u precizno naznačenom mjestu.

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i trgovačku fakturu2. Obezbijedi na svoj rizik i trošak izvozu dozvolu i plati sve dažbine i obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz robe3. Isporuči robu prevozniku ili drugom licu koga je imenovao kupac u naznačenom mjestu4. Isporučka je izvršena: a) ako je u prostorijama prodavca, kada je utovarena u prevozno sredstvo b) ako je van prostorija, na prodavčenoj prevoznoj sredstvu neistovarena c) plati sve troškove i preuzme sve rizike od gubitka ili oštećenja d) obavijesti kupca da je roba predata prevozniku	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. O svom trošku ugovori transport robe od naznačenog mjesta3. Preuzme robu čim mu je isporuka izvršena4. Plati sve troškove i preuzme sve rizike od gubitka ili oštećenja robe od momenta kada mu je isporučena5. Plati sve carinske, poreske i druge dažbine kao i troškove obavljanja carinskih i drugih formalnosti pri uvozu ili tranzitu robe6. Na odgovarajući način obavijesti prodavca o imenu prevoznika ili drugog lica koji će preuzeti robu, roku i tački preuzimanja u okviru mjesta isporuke

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- ❑ **FAS (Free alongside ship) - franko uz bok broda** - znači da prodavac isporučuje robu kada je postavi uz bok broda u naznačenoj luci otpreme. Od tog momenta kupac snosi sve troškove i rizike

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i izvoznu dozvolu trgovačku fakturu2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz robe o svom trošku3. Postavi robu uz bok broda imenovanog od kupca, na mjesto ukrcaja koje je odredio kupac, u ugovorenoj luci otpreme u ugovorenom roku4. Snosi sve troškove i sve rizike u vezi sa robom do momenta njenog postavljanja uz bok broda5. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti kupca da je roba postavljena uz bok broda6. O svom trošku obezbijedi kupcu uobičajeni dokaz o isporuci robe	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Na odgovarajući način obavijesti prodavca o imenu broda, njegovim tehničkim karakteristikama, mjestu ukrcaja u luci otpreme, vremenu dolaska i uslovima ukrcaja ugovorene robe3. Preuzme robu čim mu je isporuka izvršena uz bok broda i ugovori transport4. Plati sve troškove i preuzme sve rizike od gubitka ili oštećenja robe od momenta kada mu je isporučena uz bok broda5. Obezbijedi na svoj rizik i o svom trošku, uvoznu dozvolu, da obavi i snosi troškove uvoznog carinjenja, kao i da plati sve prateće carinske, poreske i ostale dažbine

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- **FOB (Free on board) - franko brod** - znači da je prodavac isporučio robu kad ona pređe preko brodske ograde u ugovorenoj luci otpreme

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i izvoznju dozvolu trgovačku fakturu2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice zahtijevaju3. Isporuči robu na brod imenovanog od kupca, na mjesto ukrcaja koje je odredio kupac, u ugovorenoj luci otpreme u ugovorenom roku i snosi sve troškove i rizike vezane za robu do trenutka njenog prelaska preko brodske ograde4. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti kupca da je roba isporučena na brod5. O svom trošku obezbijedi kupcu odgovarajući dokaz o isporuci robe	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Na odgovarajući način obavijesti prodavca o imenu broda, njegovim tehničkim karakteristikama, mjestu ukrcaja u luci otpreme, vremenu dolaska i uslovima ukrcaja ugovorene robe3. Prihvati isporuku robe na brodu, plati sve troškove i snosi sve rizike od trenutka prelaska robe preko brodske ograde4. Obezbijedi na svoj rizik i o svom trošku, uvoznu dozvolu, da obavi i snosi troškove uvoznog carinjenja, kao i da plati sve prateće carinske, poreske i ostale dažbine

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- ❑ CFR (Cost and freight) - cijena sa vozarinom - znači da je prodavac isporučio robu kad ona pređe ogradu broda u luci otpreme
- ❑ Prodavac je dužan platiti troškove prevoza do luke odredišta, ali rizici od gubitka ili oštećenja na robi prelaze sa prodavca na kupca
- ❑ Momenat i mjesto prelaska rizika se ne poklapaju sa momentom i mjestom prelaska troškova sa prodavca na kupca

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

□ CFR (Cost and freight) - cijena sa vozarinom

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i izvoznu dozvolu trgovačku fakturu2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice zahtijevaju3. Isporuči robu na brod u ugovorenoj luci otpreme u ugovorenom roku i snosi sve troškove i rizike vezane za robu do trenutka njenog prelaska preko brodske ograde4. Plati sve troškove, uključujući troškove ukrcaja na brod, vozarinu do luke odredišta5. Ugovori prevoz robe o svom trošku6. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti kupca da je roba utovarena na brod7. O svom trošku obezbijedi kupcu odgovarajući transportni dokument za ugovorenu luku odredišta	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Prihvati isporuku robe na brodu, i snosi sve rizike od trenutka prelaska robe preko brodske ograde3. Plati sve troškove od momenta njene isporuke i u tranzitu, do njenog prispjeća u luku odredišta, kao i troškove iskrcanja4. Obezbijedi na svoj rizik i o svom trošku, uvoznu dozvolu, da obavi i snosi troškove uvoznog carinjenja, kao i da plati sve prateće carinske, poreske i ostale dažbine

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- ❑ **CIF (Cost, insurance and freight) - Cijena sa osiguranjem i vozarinom**
- znači da prodavac isporučuje robu kada ona pređe brodsku ogradu u luci otpreme

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i izvoznju dozvolu trgovačku fakturu2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice zahtijevaju3. Isporuči robu na brod u ugovorenoj luci otpreme u ugovorenom roku i snosi sve troškove i rizike vezane za robu do trenutka njenog prelaska preko brodske ograde4. Plati sve troškove, uključujući troškove ukrcaja na brod, vozarinu do luke odredišta i ugovori prevoz robe o svom tro.5. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti kupca da je roba utovarena na brod6. O svom trošku obezbijedi kupcu prenosivi transportni dokument koji glasi na ugovorenu robu nosi datum ugovorenog roka za otpremu i omogućava kupcu da preuzme robu u luci odredišta ili da je proda tokom njenog putovanja7. O svom trošku obezbijedi osiguranje robe putem prenosive polise ili drugog osiguravajućeg dokumenta	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Prihvati isporuku robe na brodu, i snosi sve rizike od trenutka prelaska robe preko brodske ograde3. Plati sve troškove od momenta njene isporuke i u tranzitu, do njenog prispjeća u luku odredišta, kao i troškove iskrcaja4. Obezbijedi na svoj rizik i o svom trošku, uvoznu dozvolu, da obavi i snosi troškove uvoznog carinjenja, kao i da plati sve prateće carinske, poreske i ostale dažbine5. Da prodavcu , na njegov zahtjev, pruži potrebne informacije u vezi osiguranja robe

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- **CPT (Carriage paid to) - vozarina plaćena do...** - znači da prodavac isporučuje robu prevozniku kojeg je sam, ali, uz to dužan je platiti troškove prevoza do odredišta

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i izvoznu dozvolu trgovačku fakturu2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice zahtijevaju3. Ugovori prevoz do ugovorene tačke isporuke u mjestu odredišta o svom trošku4. Isporuči robu prevozniku s kojim je ugovorio prevoz, ili ako ima više uzastopnih prevoznika, prvom prevozniku5. Snosi sve rizike i plati sve troškove koji se odnose na robu do njene isporuke prevozniku6. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti kupca da je roba isporučena prevozniku i daje ostale podatke kako bi kupac spremno dočekaio prijem robe7. O svom trošku obezbijedi kupcu transportni dokument ili dokumente za ugovoreni prevoz po svakom prevozniku ako ih ima više, osim u slučaju izdavanja multimodalnog transportnog dokumenta	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Na odgovarajući način obavijesti prodavca da je odredio vrijeme za otpremu robe i mjesto odredišta3. Prihvati isporuku robe kada je ona isporučena prevozniku u mjestu otpreme, kao i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od tog momenta4. Prihvati transportni dokument ili dokumente saglasno ugovoru5. Na svoj rizik i o svom trošku obezbijedi uvoznu dozvolu, obavi uvozno carinjenje i plati sve carinske i poreske dažbine

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- **CIP (Carriage and Insurance paid to) - vozarina i osiguranje plaćeni do...** - znači da prodavac isporučuje robu prevozniku kojeg je sam, ali, uz to dužan je platiti cijenu prevoza do odredišta i ugovoriti osiguranje tokom transporta, kao i platiti premiju osiguranja

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i izvoznu dozvolu trgovačku fakturu2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice zahtijevaju3. Ugovori prevoz do ugovorene tačke isporuke u mjestu odredišta o svom trošku4. Isporuči robu prevozniku s kojim je ugovorio prevoz, ili ako ima više uzastopnih prevoznika, prvom prevozniku5. Snosi sve rizike i plati sve troškove koji se odnose na robu do njene isporuke prevozniku6. Obezbijedi o svom trošku osiguranje robe prema ugovoru, čime kupac stiče pravo da podnese zahtjeve direktno osiguravaču7. O svom trošku obezbijedi kupcu transportni dokument ili dokumente za ugovoreni prevoz po svakom prevozniku ako ih ima više, osim u slučaju izdavanja multimodalnog transportnog dokumenta	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti prodavca da je odredio vrijeme za otpremu robe i mjesto odredišta3. Prihvati isporuku robe kada je ona isporučena prevozniku u mjestu otpreme, kao i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od tog momenta4. Prihvati transportni dokument ili dokumente saglasno ugovoru5. Na svoj rizik i o svom trošku obezbijedi uvoznu dozvolu, obavi uvozno carinjenje i plati sve carinske i poreske dažbine

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- **Grupa D - DAF (Delivered at frontier) - isporučeno na granici** - znači da prodavac isporučuje robu kupcu kada je ona na raspolaganju na prevoznom sredstvu u dolasku, neistovarenu, ocarinjenu za izvoz, ali neocarinjenu za uvoz u naznačenoj tački i mjestu na granici prije carinske linije susjedne zemlje

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i izvoznu dozvolu trgovačku fakturu2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice zahtijevaju3. Ugovori prevoz do ugovorene tačke isporuke u mjestu odredišta o svom trošku4. Stavi robu na raspolaganje kupcu na prispjelom prevoznom sredstvu, neistovarenu, u naznačenom mjestu isporuke na granici ugovorenog dana ili unutar ugovorenog roka5. Snosi sve rizike i plati sve troškove koji se odnose na robu do njene isporuke prevozniku6. Obezbijedi o svom trošku osiguranje robe prema ugovoru, čime kupac stiče pravo da podnese zahtjeve direktno osiguravaču7. O svom trošku obezbijedi kupcu transportni dokument ili drugi dokaz o isporuci robe na granici	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti prodavca da je odredio vrijeme za otpremu robe i mjesto odredišta3. Prihvati isporuku robe, kao i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od tog momenta4. Na svoj rizik i o svom trošku obezbijedi uvoznu dozvolu, obavi uvozno carinjenje i plati sve carinske i poreske dažbine

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- **DES (Delivered ex Ship) - isporučeno franko brod** - znači da prodavac isporučuje robu kada je ona na raspolaganje kupcu na brodu, neocarinjenu za uvoz u naznačenoj luci odredišta

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i izvoznju dozvolu trgovačku fakturu2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice zahtijevaju3. Ugovori prevoz do ugovorene tačke isporuke u mjestu odredišta o svom trošku4. Stavi robu na raspolaganje kupcu na brodu u tački istovara ako je naznačena u luci odredišta, ugovorenog dana ili unutar ugovorenog roka5. Snosi sve rizike i plati sve troškove koji se odnose na robu do momenta stavljanja na raspolaganje kupcu6. O svom trošku obezbijedi kupcu transportni dokument na osnovu kojeg kupac stiče pravo preuzeti robu od brodskog prevoznika u luci odredišta	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti prodavca da je odredio vrijeme za otpremu robe i mjesto odredišta3. Prihvati isporuku robe, čim mu je stavljena na raspolaganje u luci odredišta kao i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od tog momenta i plaća sve troškove uključujući i one za istovar robe4. Na svoj rizik i o svom trošku obezbijedi uvoznu dozvolu, obavi uvozno carinjenje i plati sve carinske i poreske dažbine

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- **DEQ (Delivered ex Quay) - isporučeno franko obala** - znači da prodavac isporučuje robu kada je ona na raspolaganje kupcu na obali (doku, gatu), neocarinjena za uvoz u naznačenoj luci odredišta

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i izvoznu dozvolu trgovačku fakturu2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice zahtijevaju3. Ugovori prevoz do ugovorene tačke isporuke u mjestu odredišta o svom trošku (gatu, doku)4. Stavi robu na raspolaganje kupcu na obali (doku, gatu) u luci odredišta, ugovorenog dana ili unutar ugovorenog roka5. Snosi sve rizike i plati sve troškove koji se odnose na robu do momenta stavljanja na raspolaganje kupcu6. O svom trošku obezbijedi kupcu transportni dokument na osnovu kojeg kupac stiče pravo preuzeti robu sa obale u luci odredišta	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti prodavca da je odredio vrijeme za preuzimanje robe u mjestu odredišta3. Preuzme isporuku robe, čim mu je stavljena na raspolaganje na obali(doku, gatu)u luci odredišta kao i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od tog momenta i plaća sve troškove uključujući i one za istovar robe4. Prihvati nalog za isporuku ili transportni dokument kao dokaz o isporuci robe5. Na svoj rizik i o svom trošku obezbijedi uvoznu dozvolu, obavi uvozno carinjenje i plati sve carinske i poreske dažbine

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- **DDU (Delivered Duty Unpaid) - isporučeno neocarinjeno** - znači da prodavac isporučuje robu neocarinjenu za uvoz i neistovarenu sa prevoznog sredstva u naznačenom mjestu odredišta

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu i izvoznju dozvolu trgovačku fakturu2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice zahtijevaju3. Ugovori prevoz do ugovorene tačke isporuke u mjestu odredišta o svom trošku4. Stavi robu na raspolaganje kupcu na prispjelom prevoznom sredstvu, neistovarenu, u naznačenom mjestu odredišta u ugovorenom roku5. Snosi sve rizike i plati sve troškove koji se odnose na robu do momenta stavljanja na raspolaganje kupcu6. O svom trošku obezbijedi kupcu transportni dokument na osnovu kojeg kupac stiče pravo raspolaganja robom	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti prodavca da je odredio vrijeme za preuzimanje robe u mjestu odredišta3. Preuzme isporuku robe, čim mu je stavljena na raspolaganje na ugovorenom mjestu kao i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od tog momenta i plaća sve troškove uključujući i one za istovar robe4. Prihvati nalog za isporuku ili transportni dokument kojim stiče pravo raspolaganja robom5. Na svoj rizik i o svom trošku obezbijedi uvoznu dozvolu, obavi uvozno carinjenje i plati sve carinske i poreske dažbine

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2000

- **DDP (Delivered Duty Paid) – isporučeno i ocarinjeno** – znači da prodavac isporučuje robu ocarinjenu za uvoz ali neistovarenu sa prevoznog sredstva u naznačenom mjestu odredišta

Obaveze prodavca su da:	Obaveze kupca su da:
<ol style="list-style-type: none">1. Obezbijedi robu ,trgovačku fakturu, kao i izvoznju i uvoznju dozvolu ili druge dokumente potrebne za izvoz i uvoz robe2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz i uvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice i uvoznice zahtijevaju, kao i sve tranzitne troškove3. Ugovori prevoz do ugovorene tačke isporuke u mjestu odredišta o svom trošku4. Stavi robu na raspolaganje kupcu na prispjelom prevoznom sredstvu, neistovarenu, u naznačenom mjestu odredišta u ugovorenom roku5. Snosi sve rizike i plati sve troškove koji se odnose na robu do momenta stavljanja na raspolaganje kupcu6. O svom trošku obezbijedi kupcu transportni dokument na osnovu kojeg kupac stiče pravo preuzimanja robe na mjestu odredišta	<ol style="list-style-type: none">1. Plati robu po ugovorenoj cijeni2. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti prodavca da je odredio vrijeme za preuzimanje robe u mjestu odredišta u protivnom snosi sve dodatne rizike i troškove uslovljene takvim propustom3. Preuzme isporuku robe, čim mu je stavljena na raspolaganje na ugovorenom mjestu kao i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od tog momenta i plaća sve troškove uključujući i one za istovar robe4. Prodavcu ,a njegov zahtjev, pruži svaku pomoć u pribavljanju dokumenata koji se izdaju u zemlji uvoza, neophodnih za uvoz robe

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2010

- S obzirom na to da se Pravila Međunarodne trgovinske komore za korišćenje termina u unutrašnjoj i međunarodnoj trgovini revidiraju svakih deset godina, od **1.1.2011.** godine primenjuje se **Incoterms 2010** kojim je broj Incoterms pravila, odnosno pariteta isporuke smanjen sa **13** na **11** i to tako što su pariteti isporuke **DAF, DES, DEQ i DDU** zamijenjeni paritetima isporuke **DAT i DAP**.

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2010

- Podjela pariteta isporuke prema početnom slovu se ne navodi kao u Incoterms 2000, ali su osnovne karakteristike pariteta ostale nepromijenjene.
- Podjela pariteta je izvršena prema vidovima transporta, na one koji se mogu koristiti nezavisno od odabranog vida transporta (uključujući i više vidova transporta), i one koji se koriste za pomorski i za transport unutrašnjim plovnim putevima (FAS, FOB, CFR i CIF) imajući u vidu da su i tačka isporuke i mjesto odredišta luka.

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2010

- ❑ Paritet isporuke DAT - Dostavljeno na terminalu (naziv terminala u luci ili mjestu odredišta) znači da prodavac isporučuje robu kada se istovarena iz prevoznog sredstva stavi na raspolaganje kupcu na terminalu.
- ❑ Pod pojmom "terminal" podrazumijeva se svaki prostor ili prostorija uređena za istovar robe (kej, skladište, kontejnerski terminal, drumski, željeznički ili avio robni terminal). Prodavac snosi sve rizike uključene u dopremu robe do terminala i istovar robe na terminalu.

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2010

Obaveze prodavca po DAT klauzuli su da:

1. **Obezbijedi robu** robu i trgovačku fakturu u skladu sa prodajnim ugovorom.
2. **Obavi sve carinske formalnosti** potrebne za izvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice zahtijevaju, kao i sve tranzitne troškove do isporuke
3. **Ugovori prevoz i plati osiguranje** do ugovorene tačke isporuke u mjestu odredišta o svom trošku
4. **Stavi robu na raspolaganje** kupcu, istovarenu, na terminalu u ugovorenom roku
5. **Snosi sve rizike i plati sve troškove** koji se odnose na robu **do momenta** stavljanja na raspolaganje kupcu
6. O svom trošku obezbijedi kupcu **transportni dokument** na osnovu kojeg kupac stiče pravo preuzimanja robe na mjestu odredišta
7. Mora, na zahtjev kupca, na njegov rizik i o njegovom trošku, da **pruži pomoć oko pribavljanja svih dokumenata i informacija**, uključujući i informacije koje se odnose na bezbjednost, koje su kupcu potrebne za uvoz robe i/ili za njen transport do krajnjeg odredišta

Obaveze kupca po DAT klauzuli su da:

1. **Plati robu** po ugovorenoj cijeni
2. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti **prodavca** da je odredio vrijeme za preuzimanje robe u mjestu odredišta u protivnom snosi sve dodatne rizike i troškove uslovljene takvim propustom
3. **Preuzme isporuku** robe, čim mu je stavljena na raspolaganje na ugovorenom mjestu kao i da snosi sve **rizike** od manjka ili oštećenja na robu od tog momenta i plaća sve troškove uključujući i one za istovar robe
4. **Izvrši sve formalnosti**, neophodne za uvoz robe
5. Mora da **plati troškove** obavezne kontrole robe prije otpreme, osim kada ovakvu kontrolu propišu organi zemlje izvoza.

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2010

- ❑ Paritet isporuke DAP - Dostavljeno u mjestu (naziv mjesta odredišta) znači da prodavac isporučuje robu kada je roba stavljena na raspolaganje kupcu na prispjelom prevoznom sredstvu spremna za istovar (neistovarena).
- ❑ Prodavac snosi sve rizike uključene u dopremu robe do mjesta odredišta.

MEĐUNARODNE TRANSPORTNE KLAUZULE - klasifikacija Incoterms 2010

Obaveze prodavca po DAP klauzuli su da:	Obaveze kupca po DAP klauzuli su da:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Obezbijedi robu robu i trgovačku fakturu u skladu sa prodajnim ugovorom. 2. Obavi sve carinske formalnosti potrebne za izvoz i uvoz robe o svom trošku, kao i plati poreske i ostale dažbine ako propisi zemlje izvoznice i uvoznice zahtijevaju, kao i sve tranzitne troškove do isporuke 3. Ugovori prevoz i plati osiguranje do ugovorene tačke isporuke u mjestu odredišta o svom trošku 4. Stavi robu na raspolaganje kupcu, spremnu za istovar istovarenu, u ugovorenom mjestu u ugovorenom roku 5. Snosi sve rizike i plati sve troškove koji se odnose na robu do momenta stavljanja na raspolaganje kupcu 6. O svom trošku obezbijedi kupcu transportni dokument na osnovu kojeg kupac stiče pravo preuzimanja robe na mjestu odredišta 7. Mora, na zahtjev kupca, na njegov rizik i o njegovom trošku, da pruži pomoć oko pribavljanja svih dokumenata i informacija, uključujući i informacije koje se odnose na bezbjednost, koje su kupcu potrebne za uvoz robe i/ili za njen transport do krajnjeg odredišta 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plati robu po ugovorenoj cijeni 2. Blagovremeno i na odgovarajući način obavijesti prodavca da je odredio vrijeme za preuzimanje robe u mjestu odredišta u protivnom snosi sve dodatne rizike i troškove uslovljene takvim propustom 3. Preuzme isporuku robe, čim mu je stavljena na raspolaganje na ugovorenom mjestu kao i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od tog momenta i plaća sve troškove uključujući i one za istovar robe 4. Izvrši sve formalnosti , neophodne za uvoz robe 5. Mora da plati troškove obavezne kontrole robe prije otpreme, osim kada ovakvu kontrolu propišu organi zemlje izvoza.

PREDRADNJE ŠPEDITERSKOG POSLA -

- ❖ Obično u praksi svaki spoljnotrgovinski posao ima tri osnovne faze: *pripremnu fazu, fazu ugovaranja i fazu izvršenja posla*, međunarodna špedicija ima veoma važnu ulogu u svim ovim fazama.
- *Pripremna faza* – kao faza koja daje odgovor da li je budući posao rentabilan, uključuje špeditera koji svojim iskustvom i savjetima, kao i predkalkulacijom budućih transportnih troškova, komitentu daje značajne podatke za ocjenu valjanosti posla i umnogome predodređuje ulazak u sljedeću fazu.

PREDRADNJE ŠPEDITERSKOG POSLA

- ❖ *Faza ugovora* – kao takva iziskuje aktivnu ulogu špeditera jer se preciziraju svi detalji vezano za transport robe, gdje špediter svojom ulogom štiti interese svoga komitenta i rješava sve dileme i nejasnoće u kupoprodajnom ugovoru.
- ❑ Sve aktivnosti špeditera u pripremnoj i fazi ugovaranja spoljnotrgovinskog posla čine predradnje špediterskog posla i tu spadaju:
 - ❑ Definisiranje uvozno-izvoznog statusa robe i visine troškova po osnovu tog posla;
 - ❑ Predkalkulacija transportnih troškova;
 - ❑ Analiza elemenata kupoprodajnog ugovora, značajnih za transport robe;
 - ❑ Kalkulacija transportnih troškova;
 - ❑ Špediterska ponuda;
 - ❑ Zaključenje ugovora o špediciji

DEFINISANJE UVOZNO-IZVOZNOG STATUSA ROBE

- ❑ *Definisanje uvozno-izvoznog statusa robe* – daje odgovor na pitanje da li se i pod kojim uslovima određene roba, sa stanovišta važećih propisa može uvoziti, odnosno izvoziti.
- ❑ To se postiže postupkom svrstavanja robe po carinskoj tarifi.

PREDKALKULACIJA TRANSPORTNIH TROŠKOVA

- ❖ Predkalkulacija sadrži sljedeće bitne elemente:
 - visinu carinskih, poreskih i drugih dažbina
 - troškove preuzimanja robe od isporučioaca
 - troškove prevoza u zemlji izvoza
 - troškove usputnih pretovara
 - troškove glavnog prevoza
 - troškove osiguranja robe u transportu
 - troškove prevoza u zemlji uvoza
 - troškove propisanih inspekcijskih pregleda
 - špeditersku uslugu.

ANALIZA ELEMENATA KUPOPRODAJNOG UGOVORA

- ❖ Elementi koji su značajni za transport robe su:
 - ❑ **Ugovaranje transportne klauzule** – predstavlja ključnu tačku i polaznu osnovu cjelokupne organizacije transporta i ukupnih transportnih troškova. Savjeti špeditera po pitanju izbora transportne klauzule mogu biti veoma značajani po komitenta.
 - ❑ **Dokumenti koji služe kao dokaz o isporuci robe** – Često u međunarodnoj prodaji se dešava da robe bude plaćena prije nego li dođe u fizički posjed kupca. Da bi kupac ispunio obavezu plaćanja mora da posjeduje dokument koji će mu omogućiti pravo raspolaganja robom.
 - ❑ Svi dokumenti koji služe kao dokaz robe mogu biti kategorisani u : **transportne, špediterske i ostale dokumente**

ANALIZA ELEMENATA KUPOPRODAJNOG UGOVORA

❖ **Transportne dokumente sačinjavaju:**

- Pomorski konosman ili teretnica (Bill of Lading)
- Pomorski tovarni list (Sea Wazbill)
- Riječni konosman ili teretnica
- Riječni tovarni list
- Međunarodni željeznički tovarni list (Railwaz Bill)
- Međunarodni drumski tovarni list (Road Bill)
- Međunarodni vazduhoplovni tovarni list (Airway Bill).

ANALIZA ELEMENATA KUPOPRODAJNOG UGOVORA

- ❖ **U špeditorske dokumente spadaju:**
 - Špeditorska potvrda prijema (FCR – Forwards Certificate or Receipt)
 - Špeditorska transportna potvrda (FCT – Forwards Certificate of Transport)
 - Špeditorska teretnica za multimodalni transport (FBL – Forwards Bill of Lading)
 - Špeditorska skladišna potvrda (FWR – Forwards Warehouse Receipt)

ANALIZA ELEMENATA KUPOPRODAJNOG UGOVORA

- ❖ **U ostale dokumente spadaju:**
 - Skladišnica (Warant)
 - Kapetanska potvrda (Mate's Receipt)
 - Nalog za isporuku (Delivery order)
 - Obalska potvrda (Dock receipt).

- ❖ **Osnovna uloga špeditera jeste da uputi komitenta na dokument koji mu obezbjeđuje najveći stepen sigurnosti za ostvarenje svojih prava iz budućeg ugovora.**

KALKULACIJA TRANSPORTNIH TROŠKOVA

- ❖ Pod špediterskom kalkulacijom podrazumijeva se detaljan sistematski pregled svih troškova jedne ili više mogućnosti organizacije transporta robe koja je predmet transporta.
- ❖ Po pravilu ona se prezentira komitentu u pismenoj formi i predstavlja bazu za njegovu trgovačku kalkulaciju

ŠPEDITERSKA PONUDA

- ❖ *Špediterska ponuda* – je konačna kalkulacija svih transportnih troškova i svih usluga koje špediter nudi komitentu kao transportno rješenje.
- ❖ Ona pokazuje spremnost špeditera da organizuje transport robe po najpovoljnijim uslovima na tržištu i ujedno predstavlja poziv komitentu na zaključenje Ugovora o špediciji.
- ❖ Svaka ponuda mora sadržati opciju roka važenja cijene.
- ❖ Kada komitent prihvati ponudu, stiču se uslovi za zaključenje Ugovora o špediciji.

ZAKLJUČENJE UGOVORA O ŠPEDICIJI

- ❖ Ugovor o špediciji je ugovor privrednog prava kojim se špediter ovabezuje komitentu da organizuje transport robe, kao sve ostale potrebne radnje, carinske i druge formalnosti u vezi sa tim transportom.
- ❖ Predmet ugovora o špediciji jeste organizacija transporta robe koju špediter obavlja u svoje ime a za račun komitenta.

OBAVEZE ŠPEDITERA IZ UGOVORA O ŠPEDIICIJI

- ❑ Obaveza zaključenja ugovora sa trećim licima
- ❑ Obaveza postupanja sa pažnjom dobrog privrednika
- ❑ Obaveza prijema i čuvanja robe
- ❑ Obaveza prihvata i predaje robe
- ❑ Obaveza prenosa prava na komitenta
- ❑ Obaveza polaganja računa komitentu

ODGOVORNOSTI ŠPEDITERA IZ UGOVORA O ŠPEDIICIJI

- ❑ Odgovornost za štete
- ❑ Odgovornost za izbor i rad trećih lica
- ❑ Odgovornost za rad svojih radnika
- ❑ Odgovornost za rad međušpeditera
- ❑ Odgovornost u postupku carinjenja robe

PRAVA ŠPEDITERA IZ UGOVORA O ŠPEDICIJI

- Pravo na dobijanje preciznog naloga
- Pravo na naknadu troškova
- Pravo na naplatu usluge
- Založno pravo

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA IZVOZA

- ❖ Najznačajnije radnje špediterskog posla izvoza su:
 - prijem dispozicije
 - otvaranje predmeta
 - zaključenje ugovora o prevozu
 - prijem robe od isporučioaca
 - organizacija inspekcijskih pregleda robe
 - zaključenje ugovora o osiguranju robe u transportu
 - organizacija izvoznog carinjenja robe
 - aviziranje pošiljke
 - praćenje izvršenja transporta
 - polaganje računa komitentu
 - naplata troškova i špediterske usluge
 - zaključenje predmeta

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA IZVOZA

- ❖ *Prijem dispozicije od komitenta* - predstavlja nalog koji komitent daje špediteru radi organizacije transporta robe.
- ❑ Dispozicija sadrži sljedeće osnovne podatke:
 - vrstu, količinu i vrijednost robe
 - ime i adresu domaćeg isporučioaca
 - mjesto i tačku isporuke u zemlji
 - datum spremnosti robe za transport
 - ime i adresu kupca u inostranstvu
 - odredište robe i rok isporuke
 - ugovorenu transportnu klauzulu
 - način otpreme (vid transporta)
 - osiguranje i dr.

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA IZVOZA

- ❖ *Otvaranje predmeta* - Svaki špediterski posao počinje otvaranjem predmeta i dobijanjem posebnog evidencionog broja koji se naziva pozicija. Sva dokumentacija od početka pa do kraja posla mora biti uredno i hronološki odlagana.
- ❖ *Zaključenje ugovora o prevozu* - Svaki špediter bira jednog ili više prevoznika i sa njima zaključuje pojedinačne ugovore o prevozu. Svaki vid transporta ima svoje specifičnosti koje špediter mora poznavati do detalja kako bi zaključio povoljan i kvalitetan ugovor o transportu.

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA IZVOZA

- ❖ *Prijem robe od isporučioaca* – Špediter je dužan da primi robu od isporučioaca ili izvoznika radi njenje otpreme do krajnjeg kupca. Postoje dva načina prijema robe. Prvi kada špediter prima robu u svom skladištu ili u skladištu iporučioaca, i drugi putem prevoznika kada špediter daje nalog prevozniku da utovari robu kod isporučioaca.
- ❖ *Organizacija inspekcijskih pregleda robe* – vrši se za sve robe namijenjene izvozu. Ovu kontrolu sprovode ovlašćeni inspektorati, kojima je špediter dužan da prijavi robu i omogući pristup radi obavljanja pregleda.
- ❖ *Zaključenje ugovora o osiguranju* – Špediter zaključuje ovu vrstu ugovora samo po zahtjevu ili nalogu komitenta, jer ta obaveza ne proizilazi iz ugovora o špediciji sama po sebi.

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA IZVOZA

- ❖ *Organizacija izvoznog carinjenja robe* – obuhvata sljedeće radnje:
 - Prijavljivanje robe za izvozno carinjenje
 - Podnošenje deklaracije
 - Prijem deklaracije
 - Pregled robe
 - Svrstavanje robe po carinskoj tarifi
 - Utvrđivanje carinske osnovice
 - Izračunavanje dažbina koje se plaćaju pri izvozu
 - Naplata carinskih dažbina
 - Naknadno provjeravanje podataka o izvezenoj robi

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA IZVOZA

- ❖ *Aviziranje pošiljke* – je pismeno obavještenje špeditera primaocu robe ili njegovom špediteru u zemlji uvoza o prevoznom sredstvu, vrsti i količini robe, datumu otpreme i očekivanom vremenu dolaska na odredište
- ❖ *Praćenje izvršenja transporta* – predstavlja informaciju koju špediter po nalogu komitenta može nabaviti o dnevnom ili nedjeljnom kretanju pošiljke

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA IZVOZA

- ❖ *Polaganje računa komitentu* – predstavlja dužnost špeditera da nakon obavljenog posla položi račun svom nalogodavcu posla na dokumentovan i podroban način
- ❑ Dokumentovan način znači detaljno prilaganje odgovarajuće dokumentacije o svim nastalim troškovima
- ❑ Podroban način znači jasnu specifikaciju učinjenih troškova, sa priloženim dokazima da su bili opravdani

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA IZVOZA

- ❖ *Naplata troškova i zaključenje predmeta* - predstavlja posljednji korak kada špediter stiče pravo naplate svojih usluga nakon položenog računa komitentu.
- ❑ Špediter ima pravo na naplatu usluge i kada nije izvršio posao do kraja, ali samo na proporcionalni dio.
- ❖ Špediterski predmet se zaključuje poslije naplate potraživanja od komitenta i izvršenih plaćanja prema ostalim učesnicima u poslu, sa kojima je špediter u ugovornom odnosu.

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA UVOZA

- ❖ Najznačajnije radnje špediterskog posla uvoza su:
 - prijem dispozicije
 - otvaranje predmeta
 - opoziv robe
 - zaključenje ugovora o prevozu
 - organizacija usputnog pretovara i skladištenja
 - praćenje izvršenja transporta
 - prihvatanje robe od posljednjeg isporučioaca
 - organizacija inspekcijskih pregleda robe
 - organizacija graničnih formalnosti
 - organizacija uvoznog carinjenja robe
 - predaja robe primaocu
 - polaganje računa komitentu
 - naplata troškova i špediterske usluge
 - zaključenje predmeta

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA UVOZA

- ❖ *Prijem dispozicije od komitenta* - predstavlja nalog koji komitent daje špediteru radi organizacije transporta robe.
- ❑ Dispozicija za dopremu robe sadrži sljedeće osnovne podatke:
 - vrstu, količinu i vrijednost robe
 - ime i adresu prodavca u inostranstvu
 - ime i adresu stranog isporučioaca
 - ugovorenu transportnu klauzulu
 - mjesto i tačku isporuke
 - dinamiku i rok isporuke
 - akreditivne uslove
 - način transporta
 - uslove osiguranja robe u transportu
 - ime i adresu primaoca u zemlji uvoza i
 - mjesto uvoznog carinjenja

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA UVOZA

- ❖ *Otvaranje predmeta* - Svaki špediterski posao počinje otvaranjem predmeta i dobijanjem posebnog evidencionog broja koji se naziva pozicija. Sva dokumentacija od početka pa do kraja posla mora biti uredno i hronološki odlagana. Ovaj postupak je isti kao i kod špediterskog posla izvoza
- ❖ *Opoziv robe* - predstavlja prvu obavezu špeditera po prijemu uvozne dispozicije. To je pismeno obavještenje stranom isporučiocu ili njegovom špediteru o bitnim podacima za transport robe

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA UVOZA

- ❑ *Zaključenje ugovora o prevozu* - definiše uslove, način i mjesto preuzimanja robe od strane kupca. U pripremi posla špediter je već ponudio transportna rješenja, a komitent je dispozicijom izabrao najpovoljniju varijantu.
- ❑ *Svaki ugovor o prevozu sadrži sljedeće bitne elemente:*
 - Vrstu, pakovanje i količinu robe
 - Relaciju i prevozni put
 - Dinamiku i rok izvršenja prevoza
 - Vrijeme utovara i istovara
 - Obaveze prevoznika
 - Cijenu prevoza
 - Uslove i rok plaćanja prevoza

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA UVOZA

- ❑ *Organizacija usputnog pretovara i skladištenja* - predstavlja ugovor koji se zaključuje između dva prevoza i treba da sadrži:
 - Uslove istovara robe u dolasku
 - Uslove skladištenja
 - Uslove utovara robe u odlasku

- ❑ *Praćenje izvršenja transporta* - konstantno obezbjeđivanje informacija od strane špeditera o toku odvijanja transporta

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA UVOZA

- ❑ *Organizacija inspekcijskih pregleda robe* - vrši se za sve robe namijenjene uvozu. Ovu kontrolu sprovode ovlašćeni inspektorati, kojima je špediter dužan da prijavi robu i omogući pristup radi obavljanja pregleda i obezbijedi odgovarajuće sertifikate
- ❑ *Organizacija uvoznog carinjenja robe* - gdje špediter zastupa komitenta i postupku carinjenja nastupa u njegovo ime i za njegov račun, kao podnosilac deklaracije

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA UVOZA

- ❑ *Predaja robe primaocu* – predstavlja korak kojim špediter završava organizaciju transporta, shodno dispoziciji komitenta
- ❑ *Polaganje računa komitentu* – predstavlja dužnost špeditera da nakon obavljenog posla položi račun svom nalogodavcu posla na dokumentovan i podroban način
- ❑ Dokumentovan način znači detaljno prilaganje odgovarajuće dokumentacije o svim nastalim troškovima
- ❑ Podroban način znači jasnu specifikaciju učinjenih troškova, sa priloženim dokazima da su bili opravdani

IZVRŠENJE ŠPEDITERSKOG POSLA UVOZA

- ❖ *Naplata troškova i zaključenje predmeta* - predstavlja posljednji korak kada špediter stiče pravo naplate svojih usluga nakon položenog računa komitentiu.
- ❑ Špediter ima pravo na naplatu usluge i kada nije izvršio posao do kraja, ali samo na proporcionalni dio.
- ❑ Poslije zaključenja predmet se sređuje i odlaže a špediter je dužan dokumentaciju čuvati pet godina